

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Quibusdam præmissis difficultas resolvitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Verando, Deus possit prædestinare vel non prædestinare, sed ex hoc non tollitur prædestinationis certitudo. Et in Boëtium de consolatione lib. 5. proâ ultimâ ait : *Istâ ratio : quod à Deo prævisum est, necessariò evenit, solvitur dicendo, quod verum est necessariò evenit, necessitate conditionatâ, non necessitate absolutâ. Alii aliter solvunt, quod illa propositio est vera in sensu composito, sed falsa in sensu diviso: unde cum dicitur quidquid prævisum est, necessariò evenit, verum est in sensu composito: ergo impossibile est prævisum à Deo non evenire; tamen in sensu diviso falsa est, quia eventus rei saltem contingentis, in se non est necessarius.*

63. Favet etiam Aristoteles 1. de cælo textu 119. Sedendi (inquit) & standi simul quis habet potentiam, quia quando habet illam, habet & alteram, sed non sic ut simul sedeat & stet, sed alio tempore, & 1. Elench. agens de fallacia compositionis ait : Propter compositionem verò hujusmodi sunt, ut possibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere: non enim idem significat, si dividens quis dicat & componens, quod possibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere; & hoc identidem si quis componat non scribentem scribere, significavit profectò quod habet potestatem ut non scribens scribat (Ecce sensum compositum quo componitur non scriptio cum actuali scriptio) Si quis autem non componat, quoniam habet potestatem quando non scribit ut scribat. Ecce sensum divisum, quo dividitur non scriptio ab actuali scriptio, & significatur dari potentiam in homine non scribente ut scribat, & vice versâ in scribente ut non scribat.

Denique Venerabilis Beda in axiomatibus Philosophicis ex Aristotele collectis, littera O, sic habet: *Omnia futura de necessitate evenient 1. Perhiern. Verum est in sensu composito, non autem in sensu diviso, vel verum est ex hypothesi, non autem simpliciter. Si enim futura sunt, utique evenient necessario. Implicat enim contradictionem eventura esse & non eventura. Non tamen quæcunque eventura sunt, eventura necessario simpliciter, sive necessitate quadam absolutâ.*

ARTICULUS V.

An divina prædefinitiones, seu decreta ab intrinseco efficacia, quæ à Thomistis prædeterminantia appellantur, libertatem tollant, aut ledant?

64. Elebris est his temporibus hæc controversia: hoc enim sæculo, quod major in divina voluntate statuitur efficacia, eò minor à quibusdam Recentioribus ponitur in humana libertas, & quod S. Thomas suprâ relatus contingentia radicem appellat, illi necessitatis causam, & libertatis ruinam ac perditionem esse existimant. Quantum hoc sit à veritate, & à Sanctorum Patrum doctrina alienum, placet breviter hic ostendere, & difficilem hanc humanæ libertatis cum divinæ voluntatis efficaciam concordiam, quæ ingeniorum gehenna, & humanæ mentis Euripus, meritò appellari potest, exponere; & ostendere quòd sicut in ineffabili Incarnationis Mysterio, Dei sapientia, humana divinis, & divina humanis mirabiliter copulavit, Tantoque sedere utramque naturam consuevit, ut nec inferior em consumeret glorificatio, nec superior em minueret assumptio; Ita & in prædestinationis Mysterio inscrutabili, ejus omnipotentia

Leo
Papa
serm.
1. de
nati-
vitat.

A liberum nostræ voluntatis consensum, cum invictissima ac insuperabili suorum decretorum efficacia & fortitudine, tam inviolabili nexu, & tam amabili vinculo sociavit, ut nec decretorum efficacia arbitrii libertatem lægaret, minuat, nec arbitrii libertas aut mutabilitas, divinæ voluntatis efficaciam impediatur aut retardet.

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

Notandum primò: Duplicem distingui à Thomistis prædeterminationem: unam æternam, & in Deo manentem: alteram temporalem, & in creatura receptam. Prima dicitur decretum prædeterminans, seu divina prædeterminatio, secunda appellatur præmotio vel prædeterminatio physica, vel gratia efficax, & prædeterminans; quando movet & applicat voluntatem ad actus supernaturales.

Notandum secundò: In his nominibus, decretum prædeterminans, prædeterminatio physica, gratia prædeterminans: particulam præ non deliquit prioritatem durationis, sive temporis, sed duratæ naturæ, seu causalitatis & dependentiæ, quam explicat Aristoteles in post prædicamentis in cap. de priori & simul, dum ait, quòd illud est prius à quo aliud pendet tanquam à causa, & nihilominus convertitur subsistendi consequentia, ita ut si verum sit unum esse, verum etiam sit esse & alterum: quomodo causa etiam in actu, est prior suâ operatione & effectu, quia licet non possit concipi causa in actu, nisi concipiatur ejus operatio, & effectus ab illa procedens, nihilominus, quia operatio & effectus dependent à causa in actu, id eò causa in actu dicitur prior suâ operatione & effectu, prioritate dependentiæ & causalitatis, quæ vocatur etiam prioritate instantis à quo. Ab hac ergo prioritate dependentiæ seu causalitatis, divinum decretum, secundum Thomistas, denominatur prævium, seu determinans, ejusque motio & executio, præmotio seu prædeterminatio appellatur.

Notandum tertio, Divinam motionem in creatura receptam, ab eisdem Thomistis physicam appellari, non quòd forma naturalis sit, sed per modum naturæ ad unum determinans (absit) sed quia ex propria essentia, & ab intrinseco est efficax, independenter à quocunque creato consensu: quod est esse physicam Theologicè, non Philosophicè. Exemplum tibi dat ipse Thomista, dum docet gratiam physicè expellere peccatum, non quòd exerceat oppositionem formæ naturalis seu physicæ; sed quia oppositionem habet cum illo ex sua propria essentia, & ab intrinseco, independenter à quocunque lege extrinseca.

Notandum quartò: nos hic solum agere de decreto prædeterminante, & æterna Dei prædeterminatione: disputatio enim de prædeterminatione temporali, & gratia efficaci ac prædeterminante, non est præteritis instituti, sed pertinet ad Philosophiam, vel ad Tractatum de auxiliis, ea tamen quæ hic de decreto prædeterminante dicemus, facile applicari poterunt physica prædeterminationi, & gratia prædeterminanti, quæ sunt ejus vis ac instrumentum, & quæ ab illo, sicut radii à sole, rivuli à fonte, & effectus à causa, promanant.

Notandum ultimo: Duplicem solere in nobis distingui libertatem, unam potentialè ac in actu

primò,

perio, que consistit in potentia seu facultate
quâ voluntas potest velle aut non velle, eligere
vel non eligere, & se determinare ad amandum
vel non amandum hoc vel illud objectum: alte-
ram actualem & exercitam, quæ est ipsamet
actualis electio & determinatio voluntatis, in
qua consistit libertatis potentialis, seu habitua-
lis exercitium. His præmissis.

Dico primò: decretum prædeterminans cau-
sare libertatem actualem nostræ voluntatis.

Probatum primò: Illud causat libertatem
actualem nostræ voluntatis, quod reduci liber-
tatem potentialem de actu primo ad secundum:
Hoc facit decretum prædeterminans in senten-
tia Thomistarum, applicat enim voluntatem, &
facit quod illa in actu secundo se determinet ut
secundum liberum & secundum determinans,
ut constabit ex infra dictis: Ergo libertatem
eius actualem causat. Unde Augustinus de cor-
rupt. & grat. cap. 8. ait: quod gratia causat in no-
bis liberam, fortissimam, & invictissimam volun-
tatem. Et subdit, *Voluntas quippe humana, non liber-
tate consequitur gratiam, sed GRATIA LIBERTA-
tatem, & insuperabilem fortitudinem.* Et lib. 1. con-
tra duas Epist. Pelag. cap. 19. *Gratia* (inquit) *ope-
ratur in cordibus hominum, non ut homines, quod fieri
non possunt, nolentes credant, sed ut volentes ex nolenti-
bus fiant.*

Favet etiam D. Thomas 1. p. quæst. 83. art. 1.
ad 2. ubi ait: *Deus movendo causas voluntarias, non
operatur, quin actiones earum sint voluntarie, sed po-
tius hoc in eis facit.* Et in 2. dist. 25.
quæst. 1. art. 2. ad 1. *Deus operatur in voluntate & in
libero arbitrio, secundum eius exigentiam. Vnde etiam
si voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus ta-
men hoc sua omnipotentia facit, ut illud in
quod mutatur voluntarie velit.* Quæ verba
maximè ponderanda sunt: si enim hoc facit
Deus sua omnipotentia, manifestum est ad con-
ciliandam libertatem actuum humanorum cum
divinorum decretorum efficacia, non esse re-
currendum ad præscientiam, futurum nostræ
voluntatis consensum explorantem, sed ad infi-
nitam divinæ voluntatis efficaciam, attingen-
tem substantiam & modum libertatis in nostris
operationibus, & ad omnipotentissimam illam
potestatem, quam, juxta Augustinum, Deus ha-
bet cordium inclinandorum.

Probatum secundò conclusio, & ratio præce-
dens magis illustratur. Libertas actualis nostræ
voluntatis in libera ejus electione & determina-
tione consistit, ut diximus in ultimo notabili: At
hæc solam à decreto prædeterminante causari
potest: Ergo & actualis libertas. Major patet,
Minor verò sæpè fuit à nobis demonstrata, ex eo
quod ad rationem causæ & principii actualis re-
spectu alicujus effectus, duæ conditiones indis-
pensabiliter requiruntur: videlicet quod illum
proximate saltem naturæ & causalitatis antecede-
at, & intimam ac indissolubilem cum eo habeat
connexionem: quæ conditiones soli decreto
prædeterminanti, respectu liberæ determinatio-
nis nostræ voluntatis, quadrare possunt. Nam
decretum indifferens, nec illam prioritate natu-
ræ antecedit, sed eam potius ab humana volun-
tate supponit, vel expectat, nec habet intrinsecâ
& indissolubilem cum illa connexionem, sed
potest indifferenter connecti cum consensu vel
dissentiu, & ad utrumque mediâ voluntatis de-
terminatione transire. Idem dicendum est de de-
creto moraliter tantum excitante, illud enim nõ

est ab intrinsecò, & ex propria vi & efficacia,
cum liberi arbitrii determinatione connexum,
sed tantum ab extrinsecò, & ex accidenti, ex li-
bertate scilicet arbitrii creati, quæ per accidens
in talibus occasionibus & circumstantiis, ad cõ-
sensum potius quàm ad dissentiu se determinat.

Dices cum Adversariis: liberam nostræ vol-
untatis electionem & determinationem non
deberi, nec posse, salvâ libertate, à Deo imme-
diatè causari, sed tantum à voluntate creata, ex
innata libertate, sub concursu indifferenti, &
motione tantum morali, ad consensum potius
quàm ad dissentiu se determinante.

Sed hæc responsio & doctrina Adversario-
rum, Tractatu præcedenti disp. 4. art. 2. fuscè im-
pugnata est, ejuque falsitas patet etiam ex dictis
suprà disp. 3. art. 3. ubi contra Molinam ostendi-
mus, determinationem voluntatis ad actus su-
pernaturales, esse divinæ prædeterminationis effe-
ctum, nec solum subiacere ejus præscientiæ, sed
etiam ejus providentiæ & causalitati; ibiq; plu-
ra Sanctorum Patrum testimonia, in hujus veri-
tatis confirmationem, adduximus: præsertim
definitionem Cælestini I. in Epistola ad Episco-
pos Gallia, ubi definit, quod *Nemo, nisi per gra-
tiam libero bene utatur arbitrio.* Et D. Augustini
lib. 1. retract. cap. 9. dicentis: *Quia omnia bona, &
magna, & media, & minima ex Deo sunt, sequitur ut
à Deo sit & bonus usus libera voluntatis, quæ virtus est,
& in magnis numeratur bonis.*

Confirmatur primò: Deus cum sit primum
liberum, & tale per essentiam, ac supremum ha-
beat in nostras voluntates dominium, omnem
liberam illarum determinationem; quæ est li-
bertas per participationem, eminentissimo &
perfectissimo modo in se continet: Ergo potest
illam causare, & efficere sine libertatis dispen-
dio, ut voluntas humana in suo ordine; & ut se-
cundum liberum & secundum determinans, ad
suos actus liberos se determinet. Consequentia
patet: causa enim efficiens potest producere effe-
ctus quos virtualiter aut eminenter præcontinet.

Confirmatur secundò ex Augustino de cor-
rupt. & gratia cap. 14. dicente: *Deus magis habet in
potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas.* Ex qui-
bus verbis hoc potest confici argumentum. Do-
minium divinum ita est summum ac perfectum,
quod quicquid potest creata virtus & domi-
nium, potest & Deus, & multò ampliùs, ac per-
fectiori modo: Sed voluntas creata, ratione do-
minii quod habet in suos actus liberos, potest
salvâ libertate se ipsam determinare & applicare
ad suos actus liberos eligendos: Ergo à fortiori
Deus id præstare poterit. Unde, inquit S. Tho-
mas quæst. 21. de verit. art. 8. *Sicut voluntas potest
immutare actum suum, ita & multò ampliùs Deus.*
Hanc rationem fusiùs expendemus infra, quan-
do adversè sententiæ fundamenta contulerimus.

Confirmatur tertio: Si Deus non possit, salvâ
libertate, voluntatem creatam ad suos actus li-
beros determinare & applicare, ejuq; determi-
natione ab illa expectare, & veluti emendicare,
ac precario obtinere debeat; sequitur ejus domi-
nium in nostras voluntates, non esse regale &
monarchicum, sed tantum civile & politicum:
Consequens est falsum, ut constat ex verbis Au-
gustini nuper relatis, & ex illo Proverb. 21. *Sicut
divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini,
quocumque voluerit vertet illud:* Ergo & Antee-
dens. Sequela Majoris probatur: Dominium su-
preum & perfectum, ut docent Theologi, con-

stitit

littit in potestate utendi aliqua re, eamque applicandi ad quodcumque dominus voluerit; sic voluntas, quia ceteras potentias animæ ad suos actus applicat, eis dominari & imperare dicitur; & charitas cæterarum virtutum regina appellatur, quia illas ad operandum movet & applicat, & illarum actus ordinat, & cum ultimo fine conjungit: Ergo si Deus non possit uti voluntate creatâ, & eam, salvâ ejus libertate, determinare & applicare ad quodcumque voluerit, illamque solum possit moraliter movere, & suasionibus allicere, manifestum est, ejus dominium in nostras voluntates, non esse regale & supremum, sed civile tantum & politicum.

78. Ex dictis in hac conclusione inferes, sublato decreto prædeterminante, tolli etiam omnem libertatem actualem, seu omnem liberam nostræ voluntatis determinationem. Sublatâ enim causâ, tollitur effectus: Ergo si decretum prædeterminans causet libertatem actualem nostræ voluntatis, & efficiat quod voluntas creatâ, sub indifferentia objectiva judicii, quæ est proxima & intrinseca libertatis radix, se ad volendum & operandum determinet, retinendo potentiam ad oppositum, in quo libertas actualis nostræ voluntatis consistit; manifestum est, quod sublato decreto prædeterminante, omnis etiam libertas actualis nostræ voluntatis destruitur.

79. Confirmatur: Decretum prædeterminans, ut supra ostendimus, reducit libertatem potentialem de actu primo ad secundum, & facit quod illa in actum secundum se exerat: Ergo illo sublato, libertas nostræ voluntatis semper maneret potentialis, suspensa, indeterminata, & otiosa, ac veluti paralytica, & nunquam sese explicaret in actum secundum. Ut enim supra vidimus ex Commentatore, & D. Thoma, à principio indifferenti, ut indifferens est, nunquam exit actus determinatus, nisi ab aliquo determinetur & inclinaretur ad illum; sicut à frigido, ut tali, nunquâ procedit calidum, nec à calido frigidum, &c.

Nec obstat quod proprium sit agentis liberi sese determinare, nam, ut infra dicemus, licet secundum liberum debeat in suo ordine se determinare, non tamen independentem à motione, determinatione, & applicatione primi liberi, primique determinantis, à quo libertas actualis nostræ voluntatis, quæ est aliqua perfectio simpliciter simplex, tanquam à primo fonte emanare debet, sicut omnis sapientia de sursum est descendens à Patre luminum, ut dicitur Jacobi 1.

§. II.

Statuitur secunda conclusio.

Dico secundò: Decretum prædeterminans, libertatem potentialem nostræ voluntatis non lædit.

80. Hæc conclusio sequitur ex principiis supra de libertate statutis. Ostendimus enim in primo articulo, de ratione libertatis potentialis nostræ voluntatis, non esse indifferentiam illam versatilem & Molinianam, quæ divinæ motionis & applicationis necessitatem excludit. Sicut enim de ratione causæ efficientis non est quod sit prima, sed quod efficiat, licet moveatur ab alia priori; ut patet in igne & celo, terra & Sole; ita non est de ratione liberi arbitrii, ut se primò determinet, sed ut determinet se juxta suam naturam: id est si fuerit primum liberum, determinet se primò; si verò fuerit secundum, quale est vo-

luntas creatâ, secundariò tantum, & dependentem à motione & applicatione primi liberi, primique determinantis & applicantis: Ergo licet illa versatili stare non possit, quia tamen alteram indifferenciam non excludit, nec impedit, sed potius efficit quod liberum arbitrium in suo ordine, & in ratione secundi liberi & determinantis, se secundariò moveat & determinet, ut infra magis declarabimus, libertatem potentialem nostræ voluntatis non lædit.

Præterea in secundo articulo ex D. Thoma demonstravimus, duplicem esse nostræ libertatis radicem: unam extrinsecam, & in Deo essentem, infinitam scilicet divinæ voluntatis efficaciam, substantiam & modum in nostris operationibus attingentem: alteram intrinsecam, & in ipso homine residentem, nempe differentiam objectivam judicii, quæ posita in intellectu, ostendimus implicare contradictionem quod illa voluntas necessitetur, seu ad unum per modum naturæ determinetur. Nec Suetz licet in utrumque latus se verat, probare potest oppositum, ejusque argumenta, ut vidimus, primum urgent, & facile diluuntur. Cum ergo decretum prædeterminans descendat ab infinita divinæ voluntatis efficacia, substantiam & modum in nostris operationibus attingentem, illudque non tollat, sed causet indifferenciam objectivam judicii (applicat enim intellectum, ut formet judicium indifferens, quo repræsentat voluntati objectum ad quod illam movet, ut indifferens, & ut bonum aliquid particulare, quod non habet necessariam connexionem cum bono in communi, quodque proinde potest acceptare vel respuere) libertatem potentialem nostræ voluntatis non lædit aut violat, sed potius perficit & conservat.

Frivola autem ac levis est impugnatio hujus à S. Joseph, in opusculo quod D. Thoma de rationem appellat, ubi sic dicitur: Neque libertatem sufficit, quod per decretum divinam requatur indifferentia judicii, quæ homo judicat maxime non habere necessariam connexionem cum fine. Non illa judicii indifferentia, est quidem radix libertatis, ceterum ipsa libertas formalis, omnium consensus, voluntate consistit. Quare ut homo sit liber, tantum requiritur ut sit liber in judicando, sed etiam & maxime ut sit liber in eligendo, seu ad volendum & non volendum. Cum ergo per decretum divinum, & motiones prædeterminantes, voluntas irrefragabiliter adstringatur ad unam partem, sequitur hominem non manere liberum, etsi habeat judicium indifferens ad utrumlibet, nisi eo modo, quo suo ceteris & compedibus constructus est, dicitur liber ut fugiat, quia videt ostium apertum, quo elabi possit, & esset solutus. Additque, illa parum consonare cum doctrina Alvaris & aliorum Thomistarum, qui fatentur libertatem esse formaliter in ipsa voluntate, & tantum radicaliter in intellectu, & qui ad libertatem formalem & propriè dictam, requirunt indifferenciam activam ad agendum & non agendum, sicut ad agendum hoc vel illud, neque ad eam sufficere indifferenciam objectivam: hac autem quis non videt coherere non posse?

Verum hæc levissima sunt, & nullius penitentis ac momenti. Libenter enim & ultro fatemur, ad libertatem non sufficere indifferenciam objectivam judicii, sed insuper requiri indifferenciam activam in voluntate, modo superius explicato: id est, facultatē seu potentiam ad agendum